

Sygn. akt III AUa 1225/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2021 r.

*Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:*

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Stryczyńska

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2021 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy B. B.

*przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i
Administracji w W.*

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek apelacji B. B.

*od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XXI Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych*

z dnia 21 września 2021 r. sygn. akt XXI U 482/20

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości i poprzedzając go decyzję Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. z 29 listopada 2019 r. nr (...) w ten sposób, że przy ustaleniu podstawy wymiaru emerytury B. B. nie uwzględnia zmniejszenia wysokości uposażenia

w związku z przebywaniem na urlopie wychowawczym od dnia 15 lutego 2010r. do dnia 31 grudnia 2010 r. oraz uwzględnia waloryzacje emerytur przypadających w okresie między zwolnieniem ze służby a ustaleniem prawa do emerytury;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. nie obciąża B. B. kosztami zastępstwa prawnego Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w postępowaniu apelacyjnym.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUa 1225/20

UZASADNIENIE

Decyzją z 29 listopada 2019r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji ustalił B. B. prawo do emerytury od 1 września 2019 r. (tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek). Wysokość emerytury została wyliczona na kwotę 2.007,37 zł brutto, a podstawę wymiaru świadczenia stanowiła kwota 5.703,18 zł

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła B. B., zarzucając organowi rentowemu naruszenie art. 5 ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 5 ust. 4 przez ich niezastosowanie. W związku z powyższym wniosła o ponowne ustalenie wysokości świadczenia bez uwzględnienia zmniejszenia wysokości uposażenia w związku z przebywaniem na urlopie wychowawczym od 15 lutego 2010 r. do 31 grudnia 2010 r. oraz obniżeniem jej wymiaru czasu pracy jako pracownika uprawnionego do urlopu wychowawczego od 1 stycznia 2011 r. do 30 września 2011 r., a jednocześnie z uwzględnieniem waloryzacji za lata 2018 i 2019. Wniosła również o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie Dyrektor Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Organ emerytalny wskazał, że art. 5 ust. 1a ustawy zaopatrzeniowej nie odwołuje się do zapisów ust. 3 i 4, odmiennie do ust. 1 tego przepisu. W konsekwencji podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego ustalanego dla funkcjonariuszy Służby Celnej oraz funkcjonariuszy Służby Celno- Skarbowej nie podwyższa się wskaźnikami wszystkich kolejnych waloryzacji, przypadających w okresie od dnia zwolnienia ze służby do dnia ustalenia prawa do emerytury. Równocześnie brak jest podstaw prawnych do zastosowania art. 5 ust. 4.

Ustawodawca wprowadził bowiem rozróżnienie w zakresie sposobu ustalania podstawy wymiaru świadczenia funkcjonariuszom Służby Celnej oraz Służby Celno- Skarbowej od pozostałych grup funkcjonariuszy. Uzupełniając stanowisko organ emerytalny podał, że ubezpieczona najpierw korzystała z urlopu wychowawczego nie uzyskując uposażenia, a następnie pełniła służbę w obniżonym wymiarze czasu służby na zasadach sprecyzowanych w art. 186⁷ k.p.

Wyrokiem z 21 września 2020r. Sąd Okręgowy w Warszawie XXI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie i zasądził od B. B. na rzecz Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe orzeczenie Sądu Okręgowego zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne: B. B. (ur. (...)) była funkcjonariuszem Służby Celnej od 15 września 1999 r. do 28 lutego 2017 r., a następnie od 1 marca 2017 r. funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej. Odwołująca się 31 maja 2017 r. została zwolniona ze służby stałej, a od 1 czerwca 2017 r. została zatrudniona w ramach korpusu służby cywilnej w Izbie Administracji Skarbowej w K..

W okresie od 15 lutego 2010 r. do 31 grudnia 2010 r. odwołująca się przebywała na urlopie wychowawczym, w czasie którego nie otrzymywała uposażenia. Następnie od 1 stycznia 2011 r. do 30 września 2011 r. odwołująca się pełniła służbę w obniżonym wymiarze czasu służby, tj. 30 godzin tygodniowo, w związku z czym wysokość jej uposażenia została proporcjonalnie obniżona. Wniosek o przyznanie emerytury odwołująca się złożyła 12 września 2019r.

Zaskarżoną decyzją z 29 listopada 2019 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno- Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji ustalił B. B. prawo do emerytury od 1 września 2019 r. (tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek). Wysokość emerytury została wyliczona na kwotę 2.007,37 zł brutto, a podstawę wymiaru świadczenia stanowiła kwota 5.703,18 zł. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury wybrano lata 2007-2016 r., łącznie z przypadającym w tych latach okresem urlopu wychowawczego. Jednocześnie organ emerytalny nie uwzględnił waloryzacji podstawy wymiaru świadczenia za lata 2018-2019.

Sąd Okręgowy wskazał, że powyższy, niesporny między stronami stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy, w tym w aktach emerytalnych. Treść i autentyczność tych dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu, jak również nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Z uwagi na zaistniały spór natury prawnej Sąd pierwszej instancji uznał, że zgromadzony materiał dowodowy jest wystarczający do merytorycznego rozpoznania sprawy. Przeprowadzenie rozprawy w ocenie Sądu nie było

konieczne, gdyż z okoliczności prawnych i faktycznych nie wynika okoliczność uzasadniająca jej przeprowadzenie, w szczególności o podjęcie takiej czynności odwołująca się nie wnosiła w myśl art. 148¹ § 3 k.p.c.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie, i wskazał, że istotę sporu stanowiło ustalenie, czy przy wyliczeniu wysokości podstawy wymiaru emerytury dla odwołującej się organ emerytalny był zobligowany uwzględnić waloryzacje emerytury przypadające w okresie między zwolnieniem odwołującej ze służby a przyznaniem jej prawa do emerytury, jak również czy za okresy przebywania na urlopie wychowawczym oraz pełnienia służby w obniżonym wymiarze czasu służby, organ emerytalny powinien przyjąć kwoty pełnego uposażenia. Odwołująca się kwestionowała bowiem decyzję z 29 listopada 2019 r. o ustaleniu prawa do emerytury i ustaleniu jej wysokości w zakresie, w jakim w decyzji tej nie dokonano podwyższenia podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego wskaźnikami waloryzacji przypadających za lata 2018 i 2019 oraz w zakresie, w jakim za okresy urlopu wychowawczego przypadającego w przedziale 10 lat branych pod uwagę przy ustaleniu podstawy wymiaru emerytury, przyjęto między innymi uposażenie na poziomie zerowym oraz uposażenie obniżone proporcjonalnie do wymiaru czasu służby (30 godzin tygodniowo).

Odnosząc się w pierwszej kolejności do kwestii związanych z waloryzacją podstawy świadczenia, Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2019 r. poz. 288 ze zm.; do 13 kwietnia 2020 r. noszącej tytuł: „o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin”) podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej stanowiło uposażenie należne funkcjonariuszowi na ostatnio zajmowanym stanowisku, z zastrzeżeniem ust. 2-4 i art. 33b.

Kwestię podstawy wymiaru emerytury funkcjonariuszy Służby Celnej i funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej reguluje natomiast art. 5 ust. 1a ustawy, który w dacie zaskarżonej decyzji przewidywał, że podstawę wymiaru emerytury funkcjonariusza Służby Celnej lub funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej stanowi średnie uposażenie należne funkcjonariuszowi przez okres kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez funkcjonariusza. Przepis ten nie został wyposażony w zastrzeżenie (w przeciwieństwie do art. 5 ust. 1) odnoszące się do art. 5 ust. 2-4, stwierdzając jedynie, że w przypadku obliczania podstawy wymiaru emerytury funkcjonariuszy Służby Celnej lub funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej art. 18f ust. 2-5 ustawy zaopatrzeniowej należy stosować odpowiednio.

Również zasady ustalania wysokości zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Służby Celnej lub funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej uregulowane zostały osobno, tj. w art. 15d ustawy zaopatrzeniowej. Z przepisu tego wynika, że emerytura dla funkcjonariuszy, o których mowa w art. 12 ust. 2-3 ustawy zaopatrzeniowej, którzy zostali mianowani do Służby Celnej po 14 września 1999 r., wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat służby i wzrasta na zasadach określonych w art. 15a tej ustawy. Przepisu tego nie stosuje się do funkcjonariuszy Służby Celnej lub Służby Celno-Skarbowej, jeżeli przed 2 stycznia 1999 r.:

- 1) pełnili służbę w Policji, Urzędzie Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej lub Służbie Więziennej;
- 2) pełnili zawodową służbę wojskową;
- 3) pełnili służbę lub byli zatrudnieni w jednostkach, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1-lc lub 3-4 ustawy zaopatrzeniowej.

Powyższe reguły ustalania świadczeń dotyczą również funkcjonariuszy Służby Celnej, których stosunek pracy został przekształcony w stosunek służbowy na podstawie art. 22b ustawy z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej lub art. 99 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (art. 15d ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej).

Analizując powyższe przepisy Sąd Okręgowy stwierdził, że ustawodawca decydując się na wprowadzenie 1 stycznia 2018 r. w ustawie zaopatrzeniowej regulacji obejmujących również funkcjonariuszy Służby Celnej lub funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej, uczynił to jednak na nieco odmiennych zasadach. W konsekwencji pewne odmienności dotyczą obliczania wysokości świadczenia tej grupy funkcjonariuszy. Z dyspozycji art. 5 ust. 1a ustawy zaopatrzeniowej, dotyczącego wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego funkcjonariusza Służby Celnej lub funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej wynika bowiem, że obliczenie to następuje na nieco innych zasadach niż w odniesieniu do funkcjonariuszy pozostałych służb mundurowych. W konsekwencji, w przeciwieństwie do regulacji przewidzianej w art. 5 ust. 1 ustawy, w art. 5 ust. 1a brak jest odniesienia dotyczącego obowiązku stosowania art. 5 ust. 3, zgodnie z którym jeżeli w okresie między zwolnieniem ze służby funkcjonariusza a ustaleniem prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej przypadały waloryzacje emerytur i rent inwalidzkich, podstawę wymiaru tych świadczeń podwyższa się wskaźnikami wszystkich kolejnych waloryzacji przypadających w tym okresie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy stwierdził, że w odniesieniu do funkcjonariuszy Służby Celnej i Służby Celno-Skarbowej wyłączona została możliwość uwzględnienia waloryzacji przypadających w okresie między zwolnieniem funkcjonariusza ze służby a ustaleniem prawa do emerytury.

Argumentu za zastosowaniem obowiązku waloryzacji wobec funkcjonariuszy Służby Celnej i Służby Celno-Skarbowej nie może stanowić definicja funkcjonariusza, zawarta w art. 1 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, zgodnie z którym funkcjonariuszom Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej, zwanym dalej „funkcjonariuszami”, zwolnionym ze służby, przysługuje z budżetu państwa, na zasadach określonych w ustawie, zaopatrzenie emerytalne z tytułu wysługi lat lub w razie całkowitej niezdolności do służby, a członkom ich rodzin - w razie śmierci żywiciela. Zgodnie z ustępem 2 tego przepisu zaopatrzenie emerytalne, o którym mowa w ust. 1, przysługuje również funkcjonariuszom Służby Celnej, którzy zostali mianowani do Służby Celnej po 14 września 1999 r. lub których stosunek pracy został przekształcony w stosunek służbowy na podstawie art. 22b ustawy z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2004 r. poz. 1641 ze zm.) lub art. 99 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1799 i 1948).

Sąd Okręgowy podniósł, że ustawa co prawda w art. 1 ust. 1 wymienia enumeratywnie funkcjonariuszy poszczególnych służb, definiując ich ogólnie jako „funkcjonariuszy”, to jednak z punktu widzenia art. 5 ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej nie ma to znaczenia. W art. 5 ust. 1 cytowanego przepisu wskazana jest bowiem zasada dotycząca wszystkich funkcjonariuszy, jednakże na zasadzie wyjątku odrębnie została uregulowana kwestia funkcjonariuszy Służby Celnej i Służby Celno-Skarbowej, co do których - jak już wskazano, nie ma zastosowania art. 5 ust. 2-4.

W tym stanie rzeczy nie zasługiwał, zdaniem Sądu Okręgowego, na uwzględnienie podniesiony w odwołaniu zarzut naruszenia prawa materialnego tj. art. 5 ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej. Podobnie za bezzasadny Sąd uznał drugi zarzut odwołującej się, koncentrujący się na naruszeniu art. 5 ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej.

Zgodnie z powyższym przepisem w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2019 r. przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej nie uwzględnia się zmniejszenia wysokości uposażenia, o którym mowa w ust. 1 i 1a, w związku z przebywaniem na zwolnieniu lekarskim, urlopie macierzyńskim, urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopie rodzicielskim oraz urlopie wychowawczym.

Dyspozycja art. 214 ustawy z 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 768) stanowi, że do funkcjonariusza stosuje się przepisy ustawy z 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy, dotyczące uprawnień pracowników związanych z rodzicielstwem, chyba że przepisy ustawy są korzystniejsze. Ponieważ ustawa nie zawiera

w tym zakresie właściwych regulacji, przepis ten odwołuje się do rozdziału 8 Kodeksu pracy, dotyczącego uprawnień związanych z rodzicielstwem, określonych w art. 175¹ - 189¹ k.p. Uprawnienia te obejmują m.in. urlop wychowawczy uregulowany w art. 186 - 186⁸ k.p.

Sąd Okręgowy wskazał, że co do zasady urlop wychowawczy jest celową bezpłatną przerwą w świadczeniu pracy (pełnieniu służby), w związku z czym poza wyjątkami wskazanymi w art. 29 ust. 1 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 645 ze zm.) ubezpieczona przebywająca na urlopie wychowawczym nie otrzymuje zasiłku macierzyńskiego ani wynagrodzenia, czy uposażenia za okres przebywania na urlopie wychowawczym. Analogicznie w czasie urlopu wychowawczego funkcjonariusz Służby Celnej i Służby Celno-Skarbowej nie otrzymuje uposażenia. Natomiast w przypadku zmniejszenia wymiaru czasu służby, o którym mowa w art. 186⁷ k.p., funkcjonariuszowi przysługuje jedynie część wynagrodzenia.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji uposażenia zerowego oraz uposażenia proporcjonalnie obniżonego nie należy utożsamiać ze zmniejszeniem wysokości uposażenia w rozumieniu art. 5 ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej, które to występuje wyjątkowo w przypadku, gdy funkcjonariuszowi w okresie przebywania na urlopie wychowawczym przysługuje uposażenie z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego na zasadzie wynikającej z art. 230 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej w zw. z art. 29 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Taki przypadek w niniejszej sprawie nie występuje.

W konsekwencji Sąd Okręgowy stwierdził, że nie można zgodzić się z odwołującą się, że wspomniane w art. 5 ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej zmniejszenie wysokości uposażenia należy odnosić również do przypadków, w których uposażenie nie było funkcjonariuszowi należne zarówno w całości (gdy przysługiwało mu uposażenie zerowe), jak i w części (gdy na skutek obniżenia wymiaru czasu pracy nie przysługiwała mu część wynagrodzenia).

Niezależnie od powyższego należy mieć na względzie, że organ emerytalny jest związany zaświadczeniem o uposażeniu i nagrodzie rocznej dla celów emerytalnych wydanym przez Izbę Administracji Skarbowej w K..

Konieczność udokumentowania wysokości uposażenia w formie zaświadczenia, stanowiącego środek dowodowy w postępowaniu przed organami emerytalnymi, przewidziana została bowiem w treści § 14 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7 grudnia 2018 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Celno-Skarbowej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2018 r. poz. 2373 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem środkiem dowodowym potwierdzającym wysokość uposażenia dla celów emerytalnych, o którym mowa w art. 5 ust. 1a lub art. 18f ustawy zaopatrzeniowej, jest zaświadczenie o uposażeniu i nagrodzie rocznej dla celów emerytalnych z kolejnych 10 lat kalendarzowych wystawione przez organy Krajowej Administracji Skarbowej, właściwe ze względu na ostatnie miejsce pełnienia służby przez funkcjonariusza. Zaświadczenie to wydaje właściwy organ Krajowej Administracji Skarbowej z urzędu (§ 14 ust. 2 rozporządzenia), a organ emerytalny nie jest uprawniony do weryfikacji przyznanych funkcjonariuszowi składników uposażenia i w zależności od poczynionych ustaleń dokonywania wymiaru świadczenia emerytalnego według własnego uznania. W konsekwencji organ emerytalny jest zobligowany uwzględnić zawarte w zaświadczeniu z 13 listopada 2019 r. informacje o kwotach uposażenia, w tym o uposażeniu zerowym za okres przebywania na urlopie wychowawczym.

Reasumując, w ocenie Sądu Okręgowego, odwołująca się nie przedstawiła żadnych jurydycznych argumentów, które skutkowałyby zmianą zaskarżonej decyzji, wobec czego Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

W zakresie rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z przyjętą w procesie cywilnym zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, wedle której strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). Sąd pierwszej instancji obciążył odwołującą się kosztami w minimalnej wysokości, zasądając koszty

zastępstwa procesowego organu emerytalnego według stawki przewidzianej w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

Od powyższego wyroku apelację wniosła odwołująca się B. B., zaskarżając go w całości i zarzucając Sądowi pierwszej instancji naruszenie przepisu art. 5 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, przez jego błędną interpretację i stwierdzenie, że w przypadku funkcjonariusza Służby Celnej lub funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej do wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego:

- wyłączona została możliwość uwzględnienia waloryzacji przypadających w okresie między zwolnieniem funkcjonariusza ze służby a ustaleniem prawa do emerytury,

- uwzględnia się zmniejszenie wysokości podstawy wymiaru emerytury, w związku z przebywaniem funkcjonariusza na zwolnieniu lekarskim, urlopie macierzyńskim, urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopie rodzicielskim oraz urlopie wychowawczym.

Wobec powyższego, odwołująca się wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, przez ponowne ustalenie wysokości świadczenia z uwzględnieniem wskaźników waloryzacji za lata 2018 i 2019, oraz o brak obniżenia wysokości uposażenia w związku z przebywaniem przez odwołującą się w okresie od 15 lutego do 31 grudnia 2010 r. na urlopie wychowawczym, oraz od 1 stycznia do 30 września 2011 r. pełnienia służby w obniżonym wymiarze czasu służby. Odwołująca się wniosła również o odstąpienie od obciążania jej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniosł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od odwołującej się kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie odwoławcze według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się częściowo uzasadniona, co doprowadziło do zmiany zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że Sąd Apelacyjny podziela ustalenia dotyczące stanu faktycznego poczynione przez Sąd pierwszej instancji i przyjmuje je, czyniąc podstawą własnego rozstrzygnięcia. Zbędne jest zatem ich ponowne przedstawianie, ponieważ orzekając na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu w pierwszej instancji, sąd odwoławczy nie musi powtarzać dokonanych ustaleń, lecz wystarczy stwierdzenie, że przyjmuje je za własne (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 lipca 2015r., sygn. I CSK 654/14).

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do interpretacji obowiązujących przepisów prawa i w tym zakresie Sąd Apelacyjny dokonał odmiennej od Sądu pierwszej instancji oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego.

Sąd Apelacyjny za uzasadniony uznał zarzut apelacji dotyczący naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 5 ust. 3 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020r. poz. 723 ze zm., zwanej „ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy”). Przypomnieć należy, że stosownie do art. 5 ust. 1 tej ustawy, podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej stanowi uposażenie należne funkcjonariuszowi na ostatnio zajmowanym stanowisku, z zastrzeżeniem ust. 2-4 i art. 33b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

Zgodnie z art. 5 ust. 1a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, podstawę wymiaru emerytury funkcjonariusza Straży Marszałkowskiej, Służby Celnej lub Służby Celno-Skarbowej stanowi średnie uposażenie lub

wynagrodzenie należne przez okres kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych przez funkcjonariusza. Przepisy art. 18f ust. 2, 3 i 5 stosuje się odpowiednio.

Na podstawie art. 5 ust. 2 podstawę wymiaru renty inwalidzkiej dla funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej w służbie kandydackiej stanowi odpowiednie uposażenie zasadnicze przewidziane dla najniższego stanowiska służbowego wraz z dodatkiem za posiadany stopień, z miesiąca, w którym nastąpiło zwolnienie funkcjonariusza ze służby.

Natomiast w myśl art. 5 ust. 3, jeżeli w okresie między zwolnieniem ze służby funkcjonariusza a ustaleniem prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej przypadały waloryzacje emerytur i rent inwalidzkich, podstawę wymiaru tych świadczeń podwyższa się wskaźnikami wszystkich kolejnych waloryzacji przypadających w tym okresie.

W ocenie Sądu odwoławczego, skarżąca słusznie podnosiła, że regulacja zawarta w art. 5 ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, nakazująca podwyższenie podstawy wymiaru świadczenia o wskaźnik wszystkich waloryzacji przypadających w okresie pomiędzy zwolnieniem ze służby a ustaleniem prawa do świadczenia emerytalnego odnosi się również do funkcjonariuszy Służby Celnej i funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej.

Nie ulega wątpliwości, że art. 5 ustawy zaopatrzeniowej zawiera regulację dotyczącą ustalania wysokości świadczeń emerytalnych i rentowych należnych funkcjonariuszom, których dotyczy ustawa. Jak trafnie wskazał Sąd pierwszej instancji, przepis zawiera regulacje różniące się w zakresie zasad obliczania podstawy wysokości świadczenia funkcjonariuszy w zależności od tego czy dotyczy to emerytury czy renty oraz do jakiej grupy należy funkcjonariusz tj. czy do grupy objętej regulacją zawartą w ust. 1 czy w ust. 1a, a w zakresie rent do grupy funkcjonariuszy wskazanych w ust. 2.

Wbrew jednak stanowisku Sądu pierwszej instancji, regulację zawartą w ust. 3 należy odnosić do świadczeń należnych funkcjonariuszom wymienionych we wcześniejszych ustępach tego przepisu bez wyjątku, za czym przemawia wykładnia systemowa i celowościowa.

Zdaniem Sądu odwoławczego, intencją ustawodawcy, który 1 stycznia 2018r. wprowadził do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy regulacje dotyczące funkcjonariuszy Służby Celnej i funkcjonariuszy Służby Celno - Skarbowej, z pewnością nie było zróżnicowanie ich sytuacji prawnej względem funkcjonariuszy innych służb mundurowych. W związku z tym nie do zaakceptowania jest stanowisko Sądu Okręgowego, że skoro w art. 5 ust. 1a nie znalazło się - w przeciwieństwie do art. 5 ust. 1 odesłanie do art. 5 ust. 3, to oznacza, że nie jest możliwe podwyższenie podstawy wymiaru świadczenia funkcjonariusza Służby Celnej lub Celno - Skarbowej o wskaźnik wszystkich waloryzacji przypadających w okresie pomiędzy zwolnieniem ze służby a ustaleniem prawa do świadczenia emerytalnego. Wyłączenie funkcjonariuszy Służby Celnej i Celno - Skarbowej spod regulacji zawartej w art. 5 ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej powodowałoby bowiem nieuzasadnione zróżnicowanie ich sytuacji względem funkcjonariuszy pozostałych formacji mundurowych, a tym samym może być uznane za przejaw dyskryminacji, co należy uznać za niedopuszczalne.

Ponadto ustalenie wymiaru świadczenia emerytalnego funkcjonariuszy na podstawie kwoty uposażenia przysługującego przed zwolnieniem ze służby, po znacznym upływie czasu od tego zwolnienia, powodowałoby ukształtowanie sytuacji tych funkcjonariuszy, bez konkretnej przyczyny, w sposób mniej korzystny niż w sytuacji, w której ich świadczenie byłoby ustalone na dzień odejścia ze służby. Zapobiega temu wprowadzony obowiązek waloryzacji podstawy wymiaru świadczeń o wskaźnik wszystkich waloryzacji przeprowadzonych od dnia zwolnienia ze służby do dnia ustalenia świadczenia.

Dla ustalenia prawidłowej wykładni art. 5 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy zwrócić należy uwagę na zmiany jakie następowały w brzmieniu tego przepisu w okresie od uchwalenia ustawy. W pierwotnym brzmieniu ust. 1 tego przepisu stanowił, że podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej stanowi uposażenie należne funkcjonariuszowi na ostatnio zajmowanym stanowisku.

Dodanie ust. 3 w art. 5 po ust. 2 nastąpiło na mocy ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw z 27 marca 2003r. (Dz. U. nr 56, poz. 498). Na mocy nowelizacji z 23 lipca 2003r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustawy (Dz.U. Nr 166, poz. 1609) w ust. 1 dodane zostało zastrzeżenie odnoszące się do ust. 2, 3 i art. 33b. W ust. 2 została określona podstawa wymiaru renty inwalidzkiej enumeratywnie wymienionej grupy funkcjonariuszy. W wyniku kolejnej nowelizacji zastrzeżenie z ust. 1 zostało rozszerzone na ust. 2-4.

To, że na mocy ustawy z 11 maja 2017r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017r. poz. 1321) wprowadzono w art. 5 ust. 1a, który nie zawiera odwołania się do odpowiedniego stosowania ust. 3, nie przesądza, że zapis zawarty w ust. 3 nie odnosi się do funkcjonariuszy o których mowa w ust. 1a.

Zgodnie z § 5 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2016r. poz. 283 ze zm.) „przepisy ustawy redaguje się zwięźle i syntetycznie, unikając nadmiernej szczegółowości, a zarazem w sposób, w jaki opisuje się typowe sytuacje występujące w dziedzinie spraw regulowanych tą ustawą”.

Wobec tego, że w art. 5 ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy uregulowana została zasada podwyższenia podstawy wymiaru świadczenia o wskaźnik wszystkich waloryzacji przypadających w okresie pomiędzy zwolnieniem ze służby a ustaleniem prawa do świadczenia emerytalnego bez wskazywania, że dotyczyć ma to wskazanej grupy funkcjonariuszy jak to zostało ujęte w brzmieniu np. ust. 2, to dodatkowo przemawia za tym by uznać, że należy stosować ten zapis zarówno do grupy funkcjonariuszy wskazanych w art. 5 ust. 1 jak i w art. 5 ust. 1a ustawy.

Wobec powyższego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, uznać należy, że określenie „funkcjonariusz” użyte w art. 5 ust. 3 odnosi się także do funkcjonariuszy Służby Celnej i funkcjonariuszy Służby Celno - Skarbowej, a odmienna interpretacja prowadziłaby, jak wskazano powyżej, do nieuzasadnionego zróżnicowania sytuacji prawnej funkcjonariuszy tych Służb w stosunku do funkcjonariuszy innych formacji mundurowych, a tym samym do ich dyskryminacji przez pozbawienie korzyści wynikających z waloryzacji ich świadczeń emerytalnych, w sytuacji objętej normą art. 5 ust. 3 ww. ustawy.

W tym stanie rzeczy za zasadne należało uznać żądanie odwołującej się w zakresie ustalenia podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem waloryzacji za okres pomiędzy zwolnieniem ze służby, które miało miejsce 31 maja 2017r. a ustaleniem prawa do emerytury od 1 września 2019r.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty prawne, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w całości oraz poprzedzając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że uznał, że przy ustaleniu podstawy wymiaru emerytury B. B. należy uwzględnić waloryzacje emerytur przypadających w okresie między zwolnieniem jej ze służby a ustaleniem prawa do emerytury.

Zasadny okazał się również zarzut naruszenia art. 5 ust. 4 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, dotyczący kwestii uwzględnienia przez organ rentowy przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury zmniejszenia wysokości uposażenia odwołującej się w związku z przebywaniem na urlopie wychowawczym.

Stosownie do art. 5 ust. 1a ww. ustawy zaopatrzeniowej, podstawę wymiaru emerytury funkcjonariusza Służby Celnej lub Służby Celno - Skarbowej stanowi średnie uposażenie lub wynagrodzenie należne przez okres kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych przez funkcjonariusza. Przepisy art. 18f ust. 2,3 i 5 stosuje się odpowiednio.

Zgodnie z art. 5 ust. 4 przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej nie uwzględnia się zmniejszenia wysokości uposażenia, o którym mowa w ust. 1 i 1a, w związku z przebywaniem na zwolnieniu

lekarskim, urlopie macierzyńskim, urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopie rodzicielskim oraz urlopie wychowawczym.

Brzmienie art. 5 ust. 4 ww. ustawy obowiązuje od 1 lipca 2019 r. na mocy nowelizacji ustawy zaopatrzeniowej. Wobec tego, że odwołująca się wystąpiła z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury 3 października 2019 r. to do obliczenia tego świadczenia ma zastosowanie powyższy art. 5 ust. 4 ww. ustawy. Przepis ten wprost stanowi, że przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej nie uwzględnia się zmniejszenia wysokości uposażenia, o którym mowa w ust. 1 i 1a, w związku z przebywaniem na zwolnieniu lekarskim, urlopie macierzyńskim, urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopie rodzicielskim **oraz urlopie wychowawczym**. Zatem organ rentowy, ustalając podstawę wymiaru emerytury odwołującej się nie miał podstaw by dokonać zmniejszenia wysokości uposażenia za okres, kiedy przebywała na urlopie wychowawczym, który przypadał w latach będących podstawą do wyliczenia wymiaru jej emerytury. Nie ma przy tym znaczenia, że w okresie urlopu wychowawczego funkcjonariusz nie pobiera uposażenia, skoro przepis art. 5 ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej wskazuje, że za ten okres do obliczenia podstawy wymiaru świadczenia obowiązuje szczególna regulacja.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że ustalenie nowego brzmienia art. 5 ust. 4 od 1 lipca 2019 r. miało na celu zmianę stanu prawnego, w którym funkcjonariusze Służby Celnej i funkcjonariusze Służby Celno - Skarbowej znajdują się w mniej korzystnej sytuacji w stosunku do funkcjonariuszy innych służb mundurowych. Powyższy wniosek nasuwa się na podstawie treści uzasadnienia z 5 lipca 2019 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) z 18 lutego 1994 r. (druk sejmowy nr 3604), zgodnie z którym nowe brzmienie przepisu art. 5 ust. 4 powinno wejść w życie po to by nastąpiło zrównanie sytuacji funkcjonariuszy Służby Celnej i Celno – Skarbowej z pozostałymi funkcjonariuszami służb mundurowych. Taka była intencja owych zmian w ustawie zaproponowana przez projektodawcę a zaakceptowana i przyjęta przez ustawodawcę, której przy wykładni omawianych regulacji nie można pomijać.

Biorąc pod uwagę powyższe, zdaniem Sądu Apelacyjnego nie ma wątpliwości co do tego, że zmiana w brzmieniu art. 5 ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej miała na celu przyznanie także funkcjonariuszom Służby Celnej i Służby Celno-Skarbowej na zasadzie zrównania z korzystnymi uprawnieniami funkcjonariuszy innych służb mundurowych, prawa do wyliczenia podstawy wymiaru emerytury bez zmniejszania wysokości uposażenia w związku z korzystaniem z prawa do urlopu wychowawczego.

Wobec tego, Sąd Apelacyjny uznał, że odwołującej się przysługuje prawo do ustalenia wysokości emerytury z uwzględnieniem - za okres w którym odwołująca się korzystała z urlopu wychowawczego (a który przypadał w latach stanowiących podstawę obliczenia wysokości emerytury) - uposażenia należnego na stanowisku zajmowanym bezpośrednio przed tym urlopem. Powyższe skutkowało zmianą zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i poprzedzającej go decyzji organu rentowego, co Sąd Apelacyjny uczynił w punkcie I wyroku, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Apelacja podlegała natomiast oddaleniu w zakresie, w jakim B. B. domagała się nieuwzględnienia przy ustalaniu należnej jej emerytury obniżonego uposażenia w związku z pełnieniem przez nią służby w obniżonym wymiarze czasu służby od 1 stycznia do 30 września 2011 r., lecz przyjęcie tego uposażenia w pełnej wysokości, pomimo wypłacania tego świadczenia w kwotach adekwatnych do ustalonego obniżonego wymiaru etatu. Nie ulega bowiem wątpliwości, że omawiany wyżej przepis art. 5 ustawy zaopatrzeniowej w sposób kompleksowy reguluje zasady ustalania wysokości podstawy wymiaru emerytury funkcjonariuszy służb mundurowych (w tym wypadku funkcjonariusza służby celnej i celno-skarbowej) i w żadnym razie nie można zawartej w tym przepisie regulacji interpretować rozszerzająco. Gdyby intencją ustawodawcy było nieuwzględnianie przy ustalaniu wysokości emerytury niższego uposażenia funkcjonariusza w związku z pełnieniem przez niego służby w obniżonym wymiarze czasu służby, lecz uposażenia w pełnej kwocie, to taki zapis znalazłby się w ustawie obok innych uregulowanych w art. 5 ust 2-4 wyjątków. **W tym zakresie należało zatem uznać żądania i argumenty przedstawione przez odwołującą się w apelacji za bezzasadne i oddalić apelację w tym zakresie, o czym Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 385 k.p.c. jak w punkcie II sentencji.**

Sąd Apelacyjny nie obciążył odwołującej się kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego, uznając, że mimo, że w przedmiotowej sprawie koszty postępowania apelacyjnego winny zostać stosunkowo rozdzielone między stronami na podstawie art. 100 k.p.c., to jednak względy słuszności przemawiają za zastosowaniem regulacji wynikającej z art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przywołany przepis, realizujący zasadę słuszności, stanowi wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.) - tzw. zasada odpowiedzialności za wynik procesu. Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu (por. postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2007r., sygn. akt I CZ 110/07, niepubl.). Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 1 grudnia 2011 r., sygn. I CZ 26/11, niepubl. i z 25 sierpnia 2011 r., sygn. II CZ 51/11, niepubl.).

Należało przyznać rację odwołującej się, że w niniejszej sprawie, mogła ona być obiektywnie przekonana o słuszności swoich żądań i wygraniu sporu w całości. Nadto należało mieć na uwadze, że wprawdzie apelacja odwołującej się została w części oddalona jednakże co do zasady skarżąca miała rację kwestionując zarówno decyzję organu rentowego jak i wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w dużej mierze żądania odwołującej się zostały uwzględnione - zarówno w kwestii dotyczącej waloryzacji emerytury jak i urlopu wychowawczego. Zasady słuszności nakazują w takim wypadku zastosować wobec skarżącej art. 102 k.p.c. nie obciążając jej w części, w której przegrała ostatecznie proces, kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego. W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie III wyroku.

Ewa Stryczyńska